

ТЫВА ТӨӨГҮЗҮНГЕ ТАЙЫЛБЫРЛЫГ СЛОВАРЬ

25 ажык чыл иштинде чыып, бижип келгеним хуумда архивинин материалдарына үндөйлөш...

төдээзи — манчы-кыдат чычып-сайгыты Улаастага бижылган тургускан.

ЭГЕ ЧАДА ШКОЛАЗЫ — эге школа. Тывага эгэ баштайгы эге чада школары 1927-1928 өөредилге чылында Кызылга болган...

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫНДА

124 МУҢ КИЖИ КУДУЛААН

МОСКВА. (РОСИТА-СЧТА-ның корреспондентизин Лявля КУЗНЕЦОВА), Россия Федерациязының Куруениң статистика комитетинин сан-түндүрү-биле алырга...

«Сөөлгү чылдарда экономиканың сайырына дуураал бажыны биле чурттагыч чонун амдарлап дөңсөө чонун дөңсөөдө...

РЕВМАТИЗМ БИЛЕ ДЕМИСЕЛДН КАЛБАРТКАН
МОСКВА. (РОСИТА-СЧТА-ның корреспондентизин Михаил КАРЛОВ), 1993 чылда Россиянын поликлиникаларына 10 млн. кижи ревматизм аарыгырларга аарыган бүртүкээ...

РОССИЯ Федерациязынын девискээринде эр улустун, ылаңгыл аяк кылмыш ишдэр аарыгына өлүн хараар чоруу хөтөөнү улустардан 4,5 катап хой болуп турар...

СОҢГУ ДВИНА МӨНГҮН-СУУ-БИЛЕ ХИРЛЕНГЕН
АРХАНГЕЛЬСК. (РОСИТА-СЧТА-ның корреспондентизин Владимир АУФЕРИЯ), Январынң сөөлү хүнеринде Соңгу Двинаын суула мөңгү-сууну хараары бүтүмдөлдөрү чотуру хемчээлинен 740 натап улганат...

КӨЖЭЭ — эрте-бурунгу өбедерин мөңгөйдө тил каан оюгун бижиргедик, чуртумалдыг даш тураскаалыг.

ОРХОН-ЕНИСЕЙ БИЖИИ — Моолда Орхон хемин болган Улуг-Хемини — Енисейнин шыяларын билдирген тывылган даш көзүлөрдө эрте-бурунгу түрк бижик.

ЭРЛИК-ЛОВУЧ-ХААН — сарыг шажын өөредилге өлгөй кижинин сүзүгүнүн джирг чорашы үлгүлөткөн эки-бак чыгыш дөңгүлүрдө көргөш, шиндир бурган.

ЭЖЕИ-ХААН — дээди хаан, Манчы-Кыдат династиянын дээди чагырыкчызын (императорун) тывалар Эжен-Хаан азы Богда-Хаан деп айткан.

ЭЖЕИ-ХААН — дээди хаан, Манчы-Кыдат династиянын дээди чагырыкчызын (императорун) тывалар Эжен-Хаан азы Богда-Хаан деп айткан.

ӨРТӨЭЛ — албан-херек, лизм-бүрү даалгалар күөөсөйр кижилерин, улаачыларын хонар болган адаар айттырып содуур чери.

ШОКАР ӨРТӨЭЛ — төп өртөөл. Эрги Тыванын төп өртөөли Тарга Урланынын төмү Самагадайга, а ТАР-нын Аем-Болдырыгга турган.

УЛААН-БУЛУЦ — кызыл-булуц. Кызыл-булуц кокуун, суму төптеринде, өгөргө турган. Кызыл-булуцтарга бижик бөлүмдери айкалган турган.

УЛААН-БУЛУЦ — кызыл-булуц. Кызыл-булуц кокуун, суму төптеринде, өгөргө турган. Кызыл-булуцтарга бижик бөлүмдери айкалган турган.

ШАНЫ — кады төрөңнөр уруулары азы оолдары.

ШАНЫ — кады төрөңнөр уруулары азы оолдары. «ХАЧЫ АКТААР» — үш харлаан уруг бажы кыргында ак кадал баглан каар хачы.

ШАНЫ — кады төрөңнөр уруулары азы оолдары. «ХАЧЫ АКТААР» — үш харлаан уруг бажы кыргында ак кадал баглан каар хачы.

ШАНЫ — кады төрөңнөр уруулары азы оолдары. «ХАЧЫ АКТААР» — үш харлаан уруг бажы кыргында ак кадал баглан каар хачы.

ЭЛЕГЕСТЕН МЕДЭЭЛЕР

БАЙДАЛ ЧИЗГЕРТЕН ОРАР
Чедя-Хол кожуунда Салчак Тока аттыг совоктун төп сибаран форманын эргелдичи...

ТЕС-ХЕМ КЫЗЫГААРЫНДА

Моол-биле кызыгаарлашкан Кызыл-Чыраа, У. Шылаа болган О. Шылаа сумуларын сөөлгү чылдары мал ордагалыг...

Тишлегениң 50 чылынга

ДАЛАЙ СУУНГА ДАМДЫ ДУЗАЛААН

1941 чылдың чайынында Байи-Кол сумуунун Узер-Лот Кара-Сугга чапкан орунуна коюундуңа зоотехник, сөөлүлөк барып чогала бийлиг чораш...

руун эгелөө. Дунаган амды Шиниле Кара-Сугга кызыгаар ындагы Чедя-Холде мал дуураар бажыны дуу хун дөңгөй сүрү чоруунда бу алым баяндалып турган. Чугале 2 ай иштине бистин сууунда 16 муң малды дунаган деп төрөлдөрүм — суму даргазы Байкара Байдал оол, мал үрүндү даргазы Оюн Хелим оолдарын дайынан бис.

Адамның төрөли Байкара Лявля Палаз атак аар аарыгы турган хирезиде-де уруг шарылары оолдары сууруну чоруун чала: «Ол фауст деп дайынында чок кылдып катга, шарылар кай барык ийке, башылар дораан өгө-де бээр болгай» — деп чыгуу чүве.

Бир өвс ол үде бистин кожуунга турган Байи-Кол, Черби, Кара-Хаактан, Эзбектин шахтарлар суурунда дайында өлүргөкөрүм тодары немөз болза, ук сантуг оранчок өзе бээр болгай — деп чыгуу чүве.

ӨӨРҮШКҮМ ИЛЕРЕТТИМ

Эрткен чылдың кузунда казынылган докпат перьям аарып бир бут бижинес аякый берген. Республиканы эмнедегенине чыда эмнестим. Менди аяк чыгарып күзүм алатан уугу эми Маргарита Монгушовага бала мөңгү эмне ишти арыгарат эмчиди, аарыг кижине сатып чопан, гыр, хоорайлан порв эмчидер чыан экиен көрүзүп турган казынылган кыжыкты бунунгү эмчи Натэля Николаевнага өгө билем мургулдан өрүч чыгаргынымын илереттим.

1941 чылдың чайынында Байи-Кол сумуунун Узер-Лот Кара-Сугга чапкан орунуна коюундуңа зоотехник, сөөлүлөк барып чогала бийлиг чораш...

Адамның төрөли Байкара Лявля Палаз атак аар аарыгы турган хирезиде-де уруг шарылары оолдары сууруну чоруун чала: «Ол фауст деп дайынында чок кылдып катга, шарылар кай барык ийке, башылар дораан өгө-де бээр болгай» — деп чыгуу чүве.

Бир өвс ол үде бистин кожуунга турган Байи-Кол, Черби, Кара-Хаактан, Эзбектин шахтарлар суурунда дайында өлүргөкөрүм тодары немөз болза, ук сантуг оранчок өзе бээр болгай — деп чыгуу чүве.

